

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 20 november 2008

MEDITATIE

En de zee was niet meer

Johannes, de ziener op Patmos, is de nieuwtestamentische profeet van de heerlijkheid van het komende Godsrijk. Hij is op het eiland Patmos in de Griekse Zee. Alleen en niet alleen.

Niet alleen, omdat de Heere met hem is en aan hem bijzondere openbaringen geeft. Alleen, omdat hij de gemeenschap met de kinderen Gods mist. Daar was Johannes nauw aan verbonden. In het bijzonder aan de gemeente van Efeze. Hoe innig was de band tussen hem en die door hem zo zeer beminde gemeente.

Ach, Johannes zal zich in die scheiding wel eens afgevraagd hebben: Waarom? Hoe nuttig zou zijn arbeid in Efeze kunnen zijn. Hoe smartelijk is het ook voor de gemeente in Efeze geweest. Een geliefde apostel was van haar weggerukt en de gemeente moest worden achtergelaten.

Toch ontvangt Johannes troost. De scheiding lijkt hem smartelijk. Niet door wantrouwen of eigen waan, noch door ongeloof of opstand, maar de liefde was sterk. Het volk van Efeze was hem lief. En nu sterkt de

En de zee was niet meer.

Openbaring 21 : 1b

Heere Johannes door hem naar de toekomst te doen zien. De eeuwige toekomst van het Koninkrijk Gods. Johannes mag blikken naar het einde van al Gods wegen. Dat einde is een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Hij zag ook de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, als een bruid, die voor haar man versierd is. Dat is de gemeente. Verkoren van vóór de grondlegging der wereld, gekocht door het bloed van Christus, geheiligd door Gods Geest, bewaard voor de eeuwige toekomst onzes Heeren, en dat zelfs door al de bange weeën, die over de aarde zouden gaan, heen. Hoe het ook lopen zal, de Kerk Gods komt er door. Het zal bang zijn op de wereld. Benauwdheid zal de volkeren aangrijpen, maar de Heere voert er Zijn Kerk ongetwijfeld door. Het nieuwe Jeruzalem daalt welhaast op de gereinigde en gelouterde aarde. En dan ziet Johannes het: En de zee was niet meer.

De zee is het beeld van de Gode vijandige machten, van de macht van de antichrist. Geweldig is het bruisen van de zee en het rumoer van haar golven, maar de Rots Christus, waarop de Kerk staat, kan niet overspoeld worden. Die Rots staat vast en onwankelbaar. En al die vijandige machten worden verbroken. De zonde wordt op de nieuwe aarde niet meer gevonden, de duivel kan daar niet meer rondgaan, de goddelozen zullen verdelgd zijn. Geen zee meer, want:

*'t Gebruis der zee doet Gij bedaren,
Daar Gij haar golven stilt,
't Rumoer der volken, als der baren,
Betoont Gij, waar Gij wilt.*

Dan zal er geen benauwer meer zijn. Geen macht, die, tegen de Heere strijdend, Johannes in ballingschap zal brengen.

De zee is ook beeld van de scheiding. Tussen Johannes op Patmos en Efeze op het vaste land van Klein-Azië, ligt de Egeïsche Zee of de Griekse Zee. En ook die zee zal er niet meer zijn. Geen scheiding tussen Gods kinderen meer. Dan zullen al de gunstgenoten Gods met elkaar in één Vaderland en in één Vaderhuis zijn. Het Vaderland hier boven. Altijd met de Heere en altijd met Zijn volk. Eén van hart en één van zin om God volmaakt groot te maken. Zal dat niet een volkomen vereniging zijn.

Johannes geloofde, ja, zag het in de geest: en de zee was niet meer. Wat een eeuwige en volkomen blijdschap. Dan wist hij ook, dat hij niet eeuwig van degenen, waaraan hij zo nauw verbonden was, gescheiden zou zijn. Zo kon hij hen in de geest ook toeroepen: Aanstonds in Jeruzalem, dan zien wij elkaar weer. Wat een weerzien zal dat zijn. Dan geen benauwer en geen verdrukker meer. Dan geen duivel, die loert. Dan geen zonde meer, die bevlekt. Dan geen wereld meer, die hoont, maar dan eeuwig de Heere zien en Hem kennen, beminnen en verheerlijken. Dan hand aan hand wandelen achter de grote Ko-

Inhoud

87e jaargang

Nr. 8

- 1 Meditatie: En de zee was niet meer
- 2 Bijbelstudie: Abraham en Abimelech (1)
- 3 6x24 uur
- 5 Serie beroemde boeken (2):
"Instituut of Onderwijzing in de christelijke godsdienst", Johannes Calvijn
- 7 Ik heb iets met Gouda
- 7 Boeknieuws
- 9 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

ning, geleid door het Lam door Jeruzalems straten. Dan eeuwig aanzitten aan de bruiloft des Konings.

Dan zal er geen zee meer zijn, maar eeuwige rust in de Heere. En de steroeloze jubelzangen en halleluja's zullen gehoord worden van hen die gevoerd zijn uit alle geslachten en talen en volken en natiën en tongen. Wat een machtig perspectief voor Johannes, maar ook voor de ganse Kerk. Laat ons dan elkaar troosten met deze woorden: Dan zullen wij altijd met de Heere zijn.

Volk van God, de scheiding is niet voor altijd, niet voor eeuwig. We hebben elkaar niet voor het laatst gezien.

Weest dan wakende, die dag verbeidend. Laat uw lendenen omgord zijn, uw lampen brandende. Uw klederen te allen tijde wit, want de Koning der Kerk heeft geschreven aan Zijn gemeente: Die overwint, Ik zal hem geven te eten van de Boom des levens, die in het midden van het Paradijs Gods is.

Geen kracht om te overwinnen is in ons. Wij zijn de verliezers. Gods volk weet het, maar het heil is des Heeren en die zullen overwinnen, die al hun kracht en hulp alleen van Hem, Die overwonnen heeft, verwachten.

wijlen ds. A. Vergunst

Abimelech had herders en vee. Het ging dus, al was het op kleine schaal, heel ordelijk toe. Maar wel heel anders dan wij ons een koning voorstellen.

Abraham en Abimelech waren in die tijd in dat gebied toch wel twee belangrijke figuren. Zo hebben ze elkaar ook gezien. Want Abraham zwierf met zijn kudde door het land van Abimelech. Dat land wordt hier al genoemd het land der Filistijnen (vers 34). Maar die woonden daar pas in latere tijden. Abraham en Abimelech hebben elkaar hier weer ontmoet. Maar wel anders dan de vorige keer. Toen had Abimelech Sara in zijn harem opgenomen. De Heere Zelf had hem toen gedwongen Sara weer aan Abraham terug te geven. Abimelech had Abraham toen, na diens leugen en bedrog, onomwonden de waarheid gezegd. Maar toch waren die twee toen in vrede gescheiden.

BIJBELSTUDIE

1

Abraham en Abimelech

Genesis 21:22-34

Abimelech, de koning van Gerar
Opnieuw kreeg Abraham hier te maken met Abimelech. Dat was al eerder gebeurd in Genesis 20, waar Abraham opnieuw gezegd had dat Sara zijn zuster was en Abimelech haar wegnam.

Abimelech was de koning van Gerar. Dat stadje lag in het zuidwesten van Kanaän, in het gebied van het latere land van de Filistijnen. Abimelech

had daar dus de leiding. Er waren in die tijd veel van dergelijke stadhoudertjes in Kanaän. Zolang de grootmachten dat toestonden, hadden dergelijke stadjes een zekere zelfstandigheid. We moeten ons daar niet teveel van voorstellen. Het waren maar kleine stadjes. Maar daar was toch een hoogste gezagsdrager, die koning genoemd werd. Dat was weer anders dan bij rondtrekkende herdersvorsten zoals Abraham. Maar ook

Hoe Abimelech tot Abraham kwam

Nu kwam Abimelech tot Abraham met de bedoeling een verbond met hem te sluiten. Hij kwam tot Abraham met Pichol, zijn krijgsoverste. Hij deed Abraham een voorstel om tot een verbond te komen. Let wel, Abraham was niet de gelijke van Abimelech. Abraham was immers een vreemdeling in een vreemd land. Toch is Abimelech onder de indruk van Abraham gekomen. Hij begreep dat het verstandig was Abraham tot vriend te houden. Abraham kon beter zijn bondgenoot zijn dan zijn vijand.

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers aan:
ds. A. Moerkerken, Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263
e-mail: moerkerken@kliksafe.nl

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Boeken ter recensie en meditaties aan:
ds. G.J. van Aalst, Moliendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718,
e-mail: saambinder-adv@kliksafe.nl
Postbankno. 256686 t.n.v. de administratie van De Saambinder.

Advertenties € 0,70 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** in het bezit van de administratie te zijn.
Rouwadvertenties
uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementenprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 11,50 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 23,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 110,-; USA \$ 110,-.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van: de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Daarom zei Abimelech tot Abraham: "God is met u in alles, wat gij doet" (vers 22). Dat had Abimelech dus gemerkt. Hij had gezien, dat de Heere met Abraham was en hem zegende in alle dingen. Hij was de vorige ontmoeting met Abraham niet vergeten, hoe de Heere Zelf het toen voor Abraham had opgenomen. Hij had gezien hoe Abrahams kudde al groter werden. Hoe Abraham al rijker werd. Dat heeft Abimelech zo uitgelegd, dat hij daarin zag dat God met Abraham was. Als een echte heiden stelde Abimelech uiterlijke voorspoed gelijk met Gods zegen. Dat is heidens. Ook wij zijn maar al te vaak heidens. We denken dan dat rijkdom een zegen is en armoede een vloek. Maar vanuit de Schrift gesproken moeten we zeggen dat het zo niet is. Uiterlijke voorspoed en rijkdom kan een vloek zijn als we daardoor van de Heere worden afgetrokken en Hem niet meer nodig hebben. En aan de andere kant kunnen beproevingen en armoede een rijke zegen zijn als we daardoor naar de Heere worden uitgedreven en aan Hem worden verbonden. In Psalm 84 zingen we ervan dat de Heere het goede aan Zijn kinderen niet zal onthouden, zelfs niet in de nood. In Romeinen 8:28 zegt de apostel dat alle dingen medewerken ten goede, degenen die God liefhebben en naar Zijn voornemen geroepen zijn. Als de apostel daar spreekt over "alle dingen", dan blijkt uit het verband dat het daar gaat over beproevingen en lijden. In het levensboek van Gods kinderen kunt u lezen, hoe zij de Heere wel eens gedankt hebben voor de beproevingen. Dan is het: Het is goed voor mij verdrukt te zijn geweest!

"God is met u"

Abimelech zei tot Abraham: "God is met u." Hij zei dat als een heiden. Toch is het groot als de wereld dat van Gods kinderen kan zeggen. Als de wereld ziet dat Gods volk iets heeft wat de anderen missen. Dat het een volk is dat de Heere tot zijn deel heeft. Een gelukkig volk, dat werkelijk toekomst heeft. Wat ziet de wereld van Gods volk? Dat God met hen is? Wat gaat er van Gods kinderen uit in onze ontkerstende samenleving? Denk erom dat de wereld op Gods kinderen let.

"God is met u"; dat geldt in de diepe zin van het woord allen die de Heere vrezen. Denk in dit verband aan de gelijkenis van de rijke dwaas; hij was rijk naar de wereld, maar niet rijk in

God. Rijk in God, dat zit niet in uiterlijke welvaart, maar wel hierin, dat we God tot ons deel hebben. Dat was de rijkdom van Abraham. De Heere had immers tot hem gezegd: "Ik ben uw Schild, uw Loon, zeer groot." Dat is alles, als God met ons is. Als we rijk zijn in God. Gods volk is een volk, arm in zichzelf, een volk van armen, naakten, kreupelen en blinden, in hun eigen oog niet met al, maar in Gods

Uiterlijke voorspoed en rijkdom kan een vloek zijn als we daardoor van de Heere worden afgetrokken en Hem niet meer nodig hebben.

oog welbeminden. Daarom een volk, rijk in God. Als dat ons deel mag zijn, dan kunnen we overal door, dan zullen in de grootste smarten, toch onze harten rust vinden in die God.

Hier was sprake van een heidense koning, die tegen een kind van God zei: "God is met u." Hoe is dat mogelijk? Was Abraham dan geen zondaar? Zijn Gods kinderen dan geen albedervers? O, hoor hier dan de Naam van Immanuël, God met ons. De Heere kan alleen met zondaren zijn in

Immanuël. Christus was ver van God op Golgotha, opdat van Gods kinderen gelden zou: "God is met u."

Genade en eer

Als de Heere met ons is, dan geeft de Heere ook genade en eer. In die volgorde. Eerst de genade en dan de eer. Want genade alleen is de bron van alles. Genade en eer. Abraham kende Gods genade in zijn leven. Daarom kwam hij steeds weer bij het altaar terecht, dat sprak van de komende Christus. Maar de Heere gaf hem ook eer. Tot die eer behoorde, dat Abimelech een verbond met Abraham wilde sluiten, dat hij Abraham als zijn gelijke beschouwde. Want Abraham mocht voorwaarden stellen.

Abimelech schreef het hem niet voor zoals een meerdere aan een mindere doet. Abraham mocht zijn eigen inbreng hebben. Hij ontving dus eer. Maar zie daar dan vooral in hoe de God van Abraham geëerd werd. Het gaat toch uiteindelijk om de eer van God. De Heere zal uiteindelijk Zijn eer hebben door zondaren uit genade te zaligen. Zo blijft er genade en eer over.

(wordt vervolgd)

Zeist,

ds. J.J. van Ekeveld

6 x 24 uur

Er zijn onderwerpen waarover de discussie van tijd tot tijd oplaait. Eén daarvan is de vraag in hoeveel tijd de Heere hemel en aarde met al wat daarin is geschapen heeft. Een eenvoudige bijbellezer zal niet lang over het antwoord hoeven nadenken. In zes dagen! Studerende jongelui zullen op zo'n antwoord juist een geweldige druk voelen. De wetenschap lijkt het bijbelse getuigenis immers finaal omver te halen. Kunnen we Genesis 1 nog onbevangen lezen?

Eind augustus stonden er enkele zinnestukjes in het *Reformatisch Dagblad* met een behoorlijke lading. In een zomerserie werden de broers Gijsbert en Tijs van den Brink geïnterviewd. In

het vraaggesprek zei Gijsbert: "Even een aanvulling op onze opvoeding: In uiterlijke dingen heb ik misschien meer van thuis overgenomen, maar in theologisch opzicht ben ik soms echt anders gaan denken. Bijvoorbeeld over de schepping. Dat de wereld in zes dagen van 24 uur is geschapen, wat ons als kind is bijgebracht, staat voor mij niet meer zo vast. Die dagen kunnen wel langere perioden zijn geweest. In elk geval is de aarde veel ouder dan de bekende 6000 jaar."

Voor zijn gevoel drukte Gijsbert zich voorzichtig uit, maar hij kreeg wel vele verontruste reacties. In een opiniëartikel in het *Nederlands Dagblad* lichtte hij zijn standpunt nader toe. Is het de moeite waard om in *De*

Saambinder hierop verder in te gaan? Toch wel. Gijsbert van den Brink is namelijk bijzonder hoogleraar namens de Gereformeerde Bond aan de Universiteit Leiden en universitair hoofddocent dogmatiek aan de Vrije Universiteit. Een man van invloed dus binnen de stroming in de Protestantse Kerk in Nederland die wil staan voor de gereformeerde belijdenis.

Toetssteen

Is de vraag of de aarde in zes dagen van 24 uur is geschapen zo belangrijk? Volgens dr. Van den Brink is dit punt pas de laatste tientallen jaren uitgegroeid tot een "toetssteen van rechtzinnigheid". Met andere woorden: vroeger deed men er niet zo moeilijk over als je geloofde dat de aarde veel ouder is dan zo'n 6000 jaar. In confrontatie met de evolutietheorie heeft de evangelicale beweging de zaak op scherp gezet door strikt vast te houden aan zes scheppingsdagen van 24 uur.

Voor Van den Brink is de prijs van deze opvatting te hoog. "We overvragen er vooral intelligente studenten en nadenkende academici uit ons midden mee. Want we plaatsen hen voor de keuze: of je bent voor '6x24' of je hoort er niet echt bij." Wie zulke jongeren en ouderen min of meer oplegt dat ze moeten geloven in zes letterlijke scheppingsdagen legt hen een last op die ze niet kunnen dragen. Tot zover een impressie van het artikel van Van den Brink.

Moeilijk

Studenten in de natuurwetenschappen zullen het geducht moeilijk krijgen als ze de universiteit binnenstappen. Als ze sterrenkunde gaan studeren, krijgen ze te maken met waarnemingen die volgens wetenschappers wijzen op een heelal van zo'n 13 miljard jaar oud. Een student uit onze gemeenten stelde de vraag waar hij voor staat heel kernachtig: Waarom heeft God in de schepping geopenbaard dat de schepping door een lange ontwikkeling is ontstaan?

Wie in de studie te maken krijgt met fossielen en aardlagen komt voor indringende vragen te staan. Wie biologie studeert zal geconfronteerd worden met skeletten die vele malen ouder zijn dan de oudste vondst van menselijke beenderen. Kun je dan nog volhouden dat er een betrekkelijk korte tijd zit tussen de schepping en de zondeval en dat er voor de zondeval geen dieren dood gingen? Kortom, wie gelooft dat de God van

de Bijbel Dezelfde is als de God van de natuur komt voor vragen te staan als uit de natuur 'bewezen' wordt dat de aarde vele malen ouder is dan de Bijbel ons voorhoudt. Dan kan het toch haast niet anders of de scheppingsdagen moeten lange perioden zijn geweest? Laten we op z'n minst de vragen die aan zulke jongeren echt kunnen knagen onder ogen zien en zulke studenten terzijde staan. Maar hoe?

Ruimere opvatting

Binnen de gereformeerde wereld is al meerdere malen gepleit voor een ruimere opvatting omtrent de zes scheppingsdagen. De gereformeerde exegeet dr. A. Noordzij wees in de jaren dertig van de twintigste eeuw al een letterlijke uitleg van Genesis 1 af. Zijn gereformeerde collega dr. G.Ch. Aalders suggereerde dat het bij de zes scheppingsdagen gaat om Goddelijke dagen, die misschien langer duurden dan 24 uur. "Het zal altoos een ijdel pogen blijven om de lengte van de

In confrontatie met de evolutietheorie heeft de evangelicale beweging de zaak op scherp gezet door strikt vast te houden aan zes scheppingsdagen van 24 uur.

scheppingsdagen te berekenen", zo schreef hij in zijn verklaring op het boek Genesis. Een andere gereformeerde oudtestamenticus, prof. dr. W.H. Gispen, stelde daarentegen: "Er is geen enkele grond om aan iets anders te denken dan aan een dag van 24 uur."

In 2001 stelde dr. W.J. Ouweneel, ooit een vurig pleitbezorger van zes letterlijke scheppingsdagen, vragen bij deze opvatting. De toenmalige EO-directeur drs. A.G. Knevel vond het wetenschappelijk gezien niet langer verantwoord om uit te gaan van de historische betrouwbaarheid van Genesis 1. De gereformeerd-vrijgemaakte predikant drs. J.J.T. Doedens had ook z'n vragen bij Genesis 1. Is de schepping wel tot stand gekomen in de volgorde van de scheppingsdagen uit Genesis 1? Of heeft de bijbelschrijver allerlei gebeurtenissen gegroepeerd rond zes dagen om er een mooi literair geheel van te maken?

De Delftse hoogleraar dr. C. Dekker kiest op zijn beurt, zo blijkt uit een interview in het RD van begin novem-

ber, voor een "geleidelijke evolutie". "God is Schepper en Zijn scheppingswerk heeft Hij voltrokken door middel van evolutionaire processen." Schepping en evolutie kunnen dus samengaan, aldus Dekker. Het was de gereformeerde bioloog J. Lever die dit al in de jaren zestig opperde.

Voetius

In onze belijdenisgeschriften lezen we geen afzonderlijke uitspraak over de zes scheppingsdagen. Eenvoudig belijdt Guido de Brès in artikel 12 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: Wij geloven, dat de Vader, door Zijn Woord, dat is door Zijn Zoon, de hemel, de aarde en alle schepselen uit niet heeft geschapen, als het Hem heeft goed gedacht..."

Toch mogen we hieruit niet de conclusie trekken dat onze vaders alle ruimte lieten voor een wereld van enkele miljarden jaren oud. In zijn verklaring van de catechismus van Gisbertus Voetius lezen we de volgende vragen met de antwoorden: "Heeft God alles tegelijkertijd geschapen? Neen. In hoe lange tijd heeft Hij dan geschapen? In zes dagen. Is dat eigenlijk te verstaan? Ja. Maar kon God de wereld niet in een ogenblik geschapen hebben? Ja. Waarom heeft Hij het dan niet gedaan? Omdat het Hem niet beliefd heeft."

Het is waar: Voetius leefde niet in een tijd van een hoogontwikkelde natuurwetenschap. Maar het uitzonderlijk grote verstand dat Voetius had, zal het ook niet klein hebben kunnen krijgen dat hemel en aarde met al wat daarin is in zes dagen zijn geschapen. Het is goed om te bedenken dat we niet de enigen zijn die voor vragen staan. Ons voorgelicht had ze ook en was tevreden met de antwoorden van Gods Woord.

Opgeschoten

Stel dat we iedereen de vrijheid gunnen om de scheppingsdagen uit Genesis 1 naar believen op te rekken tot lange perioden; zijn we dan zoveel opgeschoten? Ik vrees van niet. Er staat zoveel in de eerste hoofdstukken van Genesis dat onverenigbaar is met de theorieën uit de wetenschap. De hele schepping is volgens Gods Woord vrucht van het spreken Gods. Adam was de eerste mens, door God geschapen uit het stof der aarde. Zijn vrouw werd geschapen uit een rib van Adam. Uit deze twee mensen is het hele menselijke geslacht voortgekomen. Deze vrouw hoorde een slang spreken. Ze viel en Adam met haar.

Daardoor kwam de zonde, de vloek en de dood over de aarde. Zal de evolutietheorie iets heel laten van wat we hierboven schreven? Dan zwijgen we nog over de woorden van de Heere Jezus in Markus 10:6: "Maar van het begin der schepping heeft God hen man en vrouw gemaakt." De wetenschap zal zo'n tekst in stukken schie-ten. Maar ze staat wel in Gods Woord! Heel wat mensen hebben het geloof waarmee ze werden opgevoed overboord gezet ten gunste van de wetenschap. Vele zijn de voorbeelden van theologen die begonnen met twijfel rond Genesis 1 en die eindigden met een dun bijbeltje. Want waarom zouden alle andere wonderen werkelijk gebeurd zijn?

Gods Woord

We komen bij de vraag die we mis-schien veel eerder hadden moeten stellen. Maar we wilden ruimte laten voor de vragen die er kunnen leven rond de scheppingsdagen. Om dan samen naar Gods Woord te gaan luis-teren in de hoop dat we ook werkelijk kunnen luisteren. De meest bekwame wetenschapper zal toch een keer moeten leren zwijgen voor het Woord des Heeren. Dat leren we alleen op de leerschool van de Heilige Geest. Daarvoor is een wonder nodig. Laat de Bijbel ruimte voor lang proces waarin het leven op aarde zich stapje

voor stapje ontwikkelde? Wie Genesis 1 rustig leest, kan geen 'ja' zeggen op deze vraag. Opvallend is ook dat Hebrëen 11, het hoofdstuk over de 'geloofshelden', bij het geloof in de schepping begint. "Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het Woord Gods is voorbereid, alzo dat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit dingen die gezien worden." Leert de Heilige Geest ons hiermee dat het echte geloof dat God Schep-per van hemel en aarde is een niet kleiner geloof is dan het geloof waar-mee Abram zijn land verliet?

Hoe zit het met de scheppingsdagen? Als een refrein lezen we in Genesis 1: En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde dag. Déze woorden heeft de Heilige Geest geïn-spireerd. Is er enige exegetische grond om van deze dagen lange pe-rioden te maken? Die grond is er niet. Vele malen is er in de Schrift sprake van de "eerste dag". We lezen over de eerste dag van de week, van de maand of van het jaar. Zonder enige uitzondering wordt daar een werkelijk dag mee bedoeld. Waar halen we de vrijheid vandaan om tot de kunst-greep te komen dat het woordje dag in Genesis 1 wel een andere betekenis moet hebben? Moeten we daarvoor grond zoeken in 2 Petrus 3:8? Maar daar gaat het niet over de schepping.

Of moeten we onze toevlucht zoeken bij de uitdrukking "dag des Heeren" in de profetieën, waar een tijdperk mee bedoeld kan zijn? Maar daar gaat het over een toekomstige dag van Gods gericht of heil en niet over een dag in het verleden. En al helemaal gaat het daar niet over de schepping.

Sinai

We hebben geen behoefte om jongeren lasten op te leggen die ze niet kunnen dragen. Maar mag de wetenschap aan Gods onveranderlijke Woord een last opleggen die het niet dragen kan? In zijn *Gereformeerde Dogmatiek* schrijft ds. G.H. Kersten kernachtig: "Er bestaan dan ook geen tijdperken van miljoenen jaren, gelijk velen geleerd hebben die Gods Woord niet achten of het willen aanpassen aan het verdorven vernuft des men-sen."

Tenslotte, majesteitelijk klonk het vanaf de Sinai: "... want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt..." Deze grond voert God aan om zes dagen te arbeiden en de zevende dag te rusten. Zes schep-pingsdagen, zes werkdagen. De vra-gen kunnen indringend zijn, maar zullen we niet samen buigen voor deze stem waarvoor het volk Israël beefde?

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

SERIE BEROEMDE BOEKEN

2

"Instituut of Onderwijzing in de christelijke godsdienst"



De vijfde editie van Calvijns Institu-tie is één van de grootste werken uit de literaire en de geestelijke wereld. In de vertalingen is dit niet zo merkbaar, maar van de oorspronkelijke Latijnse versie is gezegd: "Iedere zin bevat diepe gedachten, uitgedrukt in elegant, beweeglijk, kleurrijk en krachtig Latijn".

De *Instituut* is echter veel meer dan een literair meesterwerk. Het is ook een meesterwerk in de theologische en geestelijke wereld. Vanuit een weigering om iets te leren dat niet in overeenstemming is met de leer van de Schrift spreekt Calvijn over God,

de zondigheid van de mens, de Mid-delaar Jezus Christus, de weg van de zaligheid en het toekomstige leven. Het gaat over persoonlijk Christen-dom in hart en wandel. Centraal staat waarmee hij zijn derde boek opent: "En in de eerste plaats moeten wij weten, dat al wat Christus tot zalig-hed van het menselijk geslacht gele-den en gedaan heeft, voor ons zonder nut en van geen gewicht is, zo lang Christus buiten ons is en wij van Hem gescheiden worden.

Dus moet Hij, om ons te kunnen meedelen, wat Hij van de Vader ont-vangen heeft, de onze worden en in ons wonen."

Inhoud en doel

De eerste editie van de *Instituut* ver-scheen in 1536. Calvijn was toen 26 jaar oud. Hij noemde deze eerste edi-tie: "Onderwijzing (institutio) in de Christelijke leer". Vandaar de latere korte naam "Instituut". Het was een catechetisch leerboek. Via vijf edities groeide de *Instituut* van zes tot tachtig hoofdstukken, verdeeld over vier boeken. Wat begonnen was als een korte onderwijzing in de christelijke leer groeide uit tot een volledige ver-klaring van het bijbelse christendom. Calvijn behandelt achtereenvolgens de kennis van God in Zijn werk en eigenschappen; de kennis van God de



Verlosser zoals Hij Zich in Christus heeft geopenbaard; de manier waarop wij deelgenoot worden van de genade van Jezus Christus en tenslotte de uiterlijke middelen die God gebruikt om ons tot de gemeenschap van Zijn Zoon te brengen en ons



Levensloop

Johannes Calvinus werd in 1509 in Noyon, in het noorden van Frankrijk, geboren. Zijn jeugd was is niet zonder zorg en verdriet. Hij was vaak ziek vanwege astma en verloor zijn moeder reeds op negenjarige leeftijd. Door zijn aanstelling als hulp en metgezel in de studie van een zoon van een rijke familie kon hij studeren. Dit had tot gevolg dat hij in augustus van het jaar 1523, dus op de leeftijd van veertien jaar, ging studeren in Parijs en later in Orleans. In Parijs ontmoette hij zijn neef Olivetan en had diepe gesprekken met hem over "de nieuwe leer". Door deze discussies begon hij de Bijbel te bestuderen en te twijfelen aan de leer van de kerk. In 1527 vond, zoals hij zelf zegt, zijn "plotselinge bekeering tot gehoorzaamheid" plaats. In die korte mededeling ligt het geheim van Calvinus' leven. Calvinus was een mens als alle mensen, zondig en feilbaar. Zijn grootheid was in de eerste plaats niet gelegen in zijn uitzonderlijke intellect, de kracht van zijn persoonlijkheid of het vele werk dat hij heeft gedaan. Calvinus' grootheid ligt in het feit dat hij zijn hart aan God gegeven heeft. "Ik bied u mijn hart", was zijn antwoord op Gods roeping. Daarom heeft hij zich zonder reserve, in een tijd van verbanning en vervolging, aan de dienst des Heeren opgeofferd. Zijn leer kenmerkt zich door onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan de Schrift. Daarom heeft zijn boodschap de test van de tijd doorstaan.



daarin te bewaren. Hij volgde daarin de orde van de Apostolische Geloofsbelijdenis en de brieven van de apostel Paulus.

Het eerste doel dat Calvinus met de Institutie voor ogen stond, was de bevordering van de studie van de Schrift. In zijn voorwoord tot de Franse editie van 1560 schreef hij: "Ik kan tenminste beloven dat het een sleutel kan zijn om de weg voor alle kinderen van God te openen tot een goed en juist verstaan van de Schrift." De Institutie noemen wij een theologische leerboek, maar bij Calvinus functioneert de Institutie in de eerste plaats als een hulpmiddel om regelrecht tot de Schrift te gaan. Het ging hem om het verstaan van de eenvoudige zin van de Schrift. Hij wilde in al zijn spreken de nederigheid (humilitas) beoefenen van slechts leerling van de Schrift te zijn. Calvinus laat de lezer zien hoe de Schrift over God en mens, zonde en genade, Christus en de zaligheid denkt. Het ging Calvinus niet om een dogmatiek, maar om een bevindelijke behandeling van de christelijke leer.

Het tweede grote doel van de Institutie was de bevordering van de godzaligheid. De kennis van de christelijke leer moet het christenleven brengen. De lange titel, die hij meegaf aan de eerste editie onderstreept dit doel. Hij noemde zijn boek: "Institutie van de Christelijke godsdienst, omvattende bijna de gehele som van de vroomheid en wat nodig is om de leer van de zaligheid te kennen. Een werk zeer waardig om gelezen te worden door alle personen die ijveren naar ware vroomheid".

Calvinus' werk is bedoeld om vroomheid voort te brengen, een vroomheid die gekarakteriseerd is door dankbaarheid voor Gods genade en zich uit in liefde voor God en gehoorzaamheid aan Zijn geopenbaarde wil. Deze vroomheid of dit christenleven kan alleen voortkomen uit de kennis van Gods genade in Christus. Het christenleven en de ware godzaligheid ontspringt uit de kennis van de onverdiende rechtvaardiging door het geloof in Jezus Christus. Vandaar de centrale plaats van de leer van de rechtvaardiging. Volgens Calvinus "zal niemand ooit God met eerbied vrezende, dan wie vertrouwt, dat Hij hem genadig is".

De band met de Schrift en Vroege kerk

Calvinus' grote verdienste is dat hij een nauwe relatie heeft gelegd tussen theologie en exegese van de Schrift. Hij was zich in al zijn denken bewust dat de ware kennis van God en de zaligheid alleen in de Schrift te vinden is. We kunnen van hem leren dat ons theologisch denken zich nooit losmaken of verheffen mag boven de Schrift. Hij was daarom wars van elke vorm van allegorese (vergeestelijking) van de Schrift. Hij zag dit als hoogmoed. Calvinus behoudt naast de Schrift ook de band met de kerk der eeuwen. Wij weten dat hij een groot kenner was van de vroege kerkvaders. Hij heeft aangetoond dat de Reformatie een voortzetting is van de Vroege kerk. Zestig procent van zijn aanhalingen in de Institutie zijn commentaren van Westerse kerkvaders en de eerste conciliën. Ofschoon Calvinus erkent dat we niet in alles kunnen overeenstemmen met de kerkvaders, behoudt hij de band met het voorgeslacht. In zijn opdracht aan de Franse koning Franciscus schrijft hij: "Het is zeker dat de kerk van Christus heeft bestaan en zal bestaan zo lang als Christus regeert aan de rechterhand van Zijn Vader. Met deze kerk hebben wij geen twist."

Predestinatie

Calvinus staat bekend als de man van de predestinatie. Hij zou een hard, koud en streng man zijn, die de verkondiger is geworden van een leer van Goddelijke voorbeschikking. Niets is minder waar. De verkiezing is bij Calvinus een troostleer. Het was het grote geheim achter Gods eeuwige liefde. Calvinus kon niet zwijgen van dit aanbiddelijke geheim. Het gaat Calvinus niet over de vraag of men uitverkoren is of niet, maar of men in Jezus Christus gelooft. Christus is de spiegel van Gods uitverkiezing. En wel in deze zin, dat wie in Christus gelooft daarin het bewijs bezit van zijn verkiezing door God. Jongeren willen tegenwoordig terug naar de oorspronkelijke bronnen. De Institutie van Calvinus is zo'n bron. Het is een rijke bron van onderricht en troost. Bij het lezen van de Institutie put je uit de bron van de Schrift en de Vroege kerk.

Kortgene,

ds. C. Harinck

Ik heb iets met Gouda

Dit zijn woorden van onze vaderlijke vriend ds. R. Boogaard in een ten geleide van een speciale uitgave van de kerkenraad van onze gemeente van Gouda ten bate van hun fraaie nieuwe kerkgebouw langs de Gouwe. Op verzoek willen we deze uitgave graag met nadruk onder uw aandacht brengen. Uit dit ten geleide onder de titel 'Uit Leiderdorp' zullen we straks nog meer aanhalen. Eerst iets over de opbouw van dit boek.

Inhoud

Na een kort *woord vooraf* van de kerkenraad volgt het ten geleide van ds. Boogaard. Daarna volgen acht preken van de drie predikanten, die nog in leven mogen zijn, die Gouda gediend hebben: drie preken van ds. G. Clements (2000 tot heden), twee van ds. M. J. van Gelder (1974 tot 1980) en drie van ds. A. Moerkerken (1987 tot 1996). De eerste preek is een inleidende overdenking over Openbaring 1 en vervolgens zeven preken over de zeven brieven aan de gemeenten van Klein-Azië. De acht preken zijn ter wille van de bruikbaarheid als meditatie in drieën 'geknipt' rond de drie aandachtspunten, waardoor 24 afgeronde meditaties ontstaan. Verder is het meditatieboek rijk geïllustreerd met foto's, die de directie van het Reformatorisch Dagblad van haar fotograaf Anton Dommerholt ter beschikking heeft gesteld. Alleen al de mooie kleurenfoto op de omslag: het strand van de Egeïsche Zee.

Het initiatief tot deze uitgave blijkt door twee jonge leden van de gemeente van Gouda genomen te zijn: mevrouw C. J. J. van de Geer en mevrouw P. Nijssse. Verschillende bedrijven worden achterin genoemd die de publicatie van dit boek mogelijk maakten. Daardoor komen de gelden ruimschoots ten goede aan de financiering van het kerkgebouw.

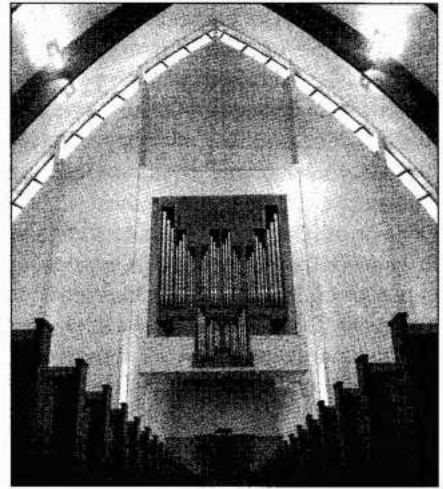
Van een 87-jarige

Het inleidende woord van ds. Boogaard getuigt dus van het feit, dat hij 'iets met Gouda heeft'. Nooit heeft hij de gemeente als eigen herder en leraar gediend. Evenmin is hij haar consultant geweest, want Gouda ligt buiten de classis Amsterdam, waar ds. Boo-

gaard sinds 1969 al mag dienen. Toch is er een bepaalde band. Tot nu toe heeft hij in deze gemeente 169 keer het Evangelie verkondigd. En door Gods goedheid gaf dat een innige band. Daarom schrijft hij een hartelijk aanbevelend woord, waar ik me graag bij wil aansluiten. Wie kan het nu beter zeggen, dan iemand die 'iets heeft met Gouda'? De inhoud van de zeven brieven doet ons duidelijk zien dat Christus volmaakt weet, wat in Zijn gemeente op aarde plaatsvindt. In ons kerkelijk leven is het goede gebruik, dat op bepaalde tijden kerkvisitatie wordt gehouden. Dan wordt een onderzoek ingesteld naar het functioneren van de gemeente als gemeente van Christus en daarover wordt gerapporteerd op de eerstvolgende classisvergadering. Zowel voor de ambtsdragers als voor de visitatoren kan echter veel verborgen blijven. Dat is niet mogelijk voor de Koning van de Kerk. Hij is de Alwetende. Hoe duidelijk doet Hij dit blijken als Johannes in Zijn naam aan elke gemeente schrijven moet: 'Ik weet uw werken'.

Aanbeveling

Allereerst gezien de inhoud, maar ook door de grafische verzorging door Den Hertog BV te Houten en mede door het goede doel dat ermee beoogd wordt: men verzuime niet dit boek aan te schaffen. Waar liefde gevonden mag worden voor de kerk, zal men er moeilijk omheen kunnen. Maar lees het vooral biddend. En de Heere gebiede daarover Zijn zegen. Dan is de kerk er



goed mee, maar u bent er nog veel beter mee. Ook mijn hartelijke wens en bede is dat in de gemeente en de kerkenraad van Gouda het Woord van Christus rijkelijk wonen zal, in alle wijsheid. Want het grootste is, als in het nieuwe kerkgebouw uit de vruchten mag blijken, dat de HEERE iets heeft met Gouda.... Opdat de tekst uit het zegel van de gemeente zal blijken: 'en de braambos verteerde niet'.

Klaaswaal,

ds. G. J. van Aalst

N.a.v. 'Op het zand der zee, meditaties over de zeven gemeenten in Klein-Azië', geschreven door ds. G. Clements, ds. M.J. van Gelder en ds. A. Moerkerken, uitgave van de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Gouda ten bate van hun nieuwe kerkgebouw, dat deze maand in gebruik genomen wordt, prijs euro 15,-. Te bestellen door storting van dit bedrag en 2,95 porto op rekeningnummer 135658209 t.n.v. actierekening bouwfonds Gereformeerde Gemeente Gouda.

Voor bestellingen en inlichtingen: Elsnijsse@kpnplanet.nl Niet verkrijgbaar in de boekhandel. Eventueel telefonisch 0182 - 522908.

BOEKENNIEUWS



Sarina Brons-van der Wekken, Ruimte door regels; uitg. Boekencentrum - Zoetermeer, ISBN 978 90 239 2269 8, 184 blz., € 15,90

"Een klein kind mag het niet voor het zeggen hebben. Daar is hij veel te jong voor. Je helpt je kind door duidelijke grenzen te stellen. Ook al snapt je kind er

nog niets van! Die grenzen moeten hem leren wat belangrijke normen en waarden zijn. Ze leren hem rekening te houden met de gevoelens en wensen van anderen. Een kind kan niet bepalen wat goed is voor hemzelf en zijn omgeving. Hij kan zijn keuzes niet overzien."

Deze boodschap geeft de auteur mee in *Ruimte door regels*. Het boekje is geschreven voor ouders met jonge kinderen tot ongeveer 12 jaar. De auteur wil laten zien hoe belangrijk het is om grenzen te stellen in de opvoeding van kinderen. Grenzen geven het opgroeiende kind bescherming, veiligheid en duidelijkheid. In het boekje wordt ingegaan op het verband tussen onvoorwaardelijke liefde voor het kind en het leren accepteren van grenzen. Ouders moeten zelf het goede voorbeeld geven en vanuit een positieve grondhouding de kinderen regels en grenzen bijbrengen. Daarbij moeten wij als ouders goed op ons taalgebruik letten om alleen het verkeerde gedrag af te wijzen, maar niet het kind zelf.

Het boek is geschreven in eenvoudig taalgebruik en vanuit een christelijk perspectief op de opvoeding. Verschillende voorbeelden uit de praktijk zijn opgenomen in de tekst. Daarin zijn ook vragen geformuleerd om ouders te stimuleren om over de opvoedingspraktijk na te denken. Het boek is bedoeld voor ouders in alledaagse situaties waarin kinderen bij het ouder worden moeten leren om aanspreekbaar te zijn op hun eigen gedrag. Aanbevolen

Tricht,

B. Stam

Sandor van Leeuwen en Arnoud Proos, Alcohol. Uitg. JBG en Den Hertog (Houten), 92 blz.; € 9,90.

Alcohol, een groeiend probleem. Overheden en politie zijn in de weer om het alcoholgebruik van jongeren onder controle te krijgen. Scholen doen aan voorlichting. Supermarkten hebben strenge regels voor de verkoop van alcohol. Minister Hoogervorst noemde de Nederlandse jongeren 'de zuipschuiten van Europa'. Een probleem dat ook in vele kerkelijke gemeenten en gezinnen herkend wordt. Het probleem van alcoholmisbruik door jongeren gaat niet aan onze gezinnen voorbij.

De Jeugdbond heeft al diverse initiatieven ontplooid om jongeren te bereiken en te wapenen op ook dit terrein. In samenwerking met uitgeverij Den Hertog gaf de Jeugdbond een boekje uit met



als titel Alcohol. Het is het eerste deeltje in de serie 'thema's voor tieners'. De schrijvers hebben gekozen voor een stijl die dicht bij jongeren wil staan. De lay-out heeft een wat speelse uitstraling, maar de boodschap is heel helder: alcohol heeft verwoestende effecten. De informatieve tekst wordt afgewisseld met korte aansprekende voorbeelden.

Het boekje is heel geschikt voor jongeren. Als het drinken eenmaal begonnen is, wordt het gesprek erover al moeilijk. Daarom is het aan te bevelen dit boekje te geven aan jongeren vanaf 12 jaar. En er vervolgens met de kinderen over te praten. Drinken is een sociale aangelegenheid. Er wordt geen alcohol gedronken voor de dorst, maar het is vaak een groepsproces. Vroeg of laat komen onze jongeren met groepsdruk in aanraking. Laat het daarom een onderwerp van gesprek zijn met de kinderen. Dit boekje kan daarvoor een uitstekende aanzet geven. Van harte aanbevolen.

Middelburg,

G.A. Terlouw

Dr. H.F. Kohlbrugge, Genade alleen. Bijbels dagboek, samengesteld door mev. J. Kranendonk - Gijssen, De Banier - Bunnik, ISBN 978 90 336 0762 2, € 14,90.

Onlangs is bij uitgeverij De Banier een bijbels dagboek uitgekomen van dr. H. F. Kohlbrugge, dat de titel draagt *Genade alleen*. De bekende predikant uit het Duitse Elberfeld (1803-1875) kende een bewogen levensloop, zowel persoonlijk als ambtelijk.

Door dit alles heen heeft de Heere hem geoefend. Hij had een diep inzicht in de Heilige Schrift en de gangen van Gods Kerk. Het is zo jammer dat hij door sommigen misbruikt wordt, waardoor wij – als we er niet voor bewaard worden – hem zouden gaan verdenken. Ds. G.H. Kersten bleef niettemin spreken over de 'godzalige Kohlbrugge'. Dat moeten wij ook maar blijven doen. Dit dagboek getuigt ervan, hoe hij de gave bezat om mensen op een pastorale manier aan te spreken. Op indringende wijze predikte hij enerzijds de totale verlorenheid en verdorvenheid van de mens, maar anderzijds ook zo rijk en ruim de soevereine genade die in Christus Jezus is. Op elk van de 365 bladzijden 'proef' je daar iets van. Van zijn hand zijn vele Schriftverklaringen en preken bewaard. Daaruit heeft mevrouw J. Kranendonk-Gijssen uit Nunspeet met grote betrokkenheid en nauw-



keurigheid deze dagboekstukjes samengesteld.

Zij heeft in de loop van de jaren al meerdere dagboeken verzorgd (o.a. van McCheyne, John Bunyan, Thomas Boston, Matthew Henry, Wulfert Floor en anderen). Dagboeken die stuk voor stuk hun weg onder ons mochten vinden.

Het viel me bij het lezen weer op, hoe toegankelijk en verrassend actueel Kohlbrugges woorden zijn. Dat komt, omdat hij de Schrift zo laat doorklinken. En dat is naar het hart van Jeruzalem. Ook voor onze jonge mensen zou ik het zo graag willen aanbevelen. Op deze wijze maken ze dagelijks op een kleine bladzijde niet alleen kennis met het erfgoed van onze vaders. Maar nog belangrijker, zo maken ze dagelijks kennis met het ongebonden Woord des Heeren, dat de weg der zaligheid zo helder wijst voor totaal verlorenen. Laten we toch te midden van al onze onrust jong en oud blijvend inscherpen het wezenlijke belang om dagelijks het spreken van God en het spreken tot God met elkaar te verbinden. En dat door de onmisbare werking van de Heilige Geest, tot ons waarachtig welzijn.

Dit dagboek is daartoe een verantwoord hulpmiddel, want de Heere werkt immers Zijn vrije genade *middellijk*. Het zij een kracht Gods tot zaligheid! Van het Woord verwachtte dr. Kohlbrugge het, en wij met hem. De 'onheilige heilige' zoals de prediker van Elberfeld in een biografie wel genoemd wordt, hechtte zoveel waarde aan de prediking van de Heidelbergse Catechismus, dat hij op zijn sterfbed nog zei: 'De eenvoudige Heidelbergse, houdt daaraan vast, mijn kinderen...' Nu hier spreek hij nog in alle duidelijkheid, nadat hij gestorven is. Bij alles wat er verschijnt verdient dit dagboek vanwege de 'eenvoudige waarheid' een ereplaats.

Klaaswaal,

ds. G. J. van Aalst

Ds. P. van Ruitenburg, Klagen mag. Uitg. Den Hertog - Houten. ISBN 90 331 2005 4. 206 blz., €14,50.

Ds. Van Ruitenburg mogen we ondertussen wel een veelschrijver noemen. Van zijn hand verschijnen zelfs meerdere boeken per jaar. In *Klagen mag* vinden we 52 overdenkingen over het omgaan met het lijden, elk een paar bladzijden lang. Op de achterflap staat vermeld dat de lezer kan beginnen en eindigen waar hij wil, zonder het verband kwijt te raken. Hier ligt, denk ik, de kracht van de boeken van ds. Van Ruitenburg. Velen lukt



het in onze jachtige tijd niet meer om enkele uren achter elkaar een boek te lezen. Door middel van korte kernachtige hoofdstukjes probeert de schrijver toch de lezer te bereiken. Tegelijk ligt in deze opzet ook een zwakte. In *Klagen mag* ontbreekt jammer genoeg een thematische lijn. Ik kan me voorstellen dat het boek voor de 'echte lezers' onder ons wat fragmentarisch overkomt.

Voor hen die met lijden te maken hebben, zoals zieken, eenzamen, rouwenden, ouden van dagen en jonge mensen met een moeilijk leven bevat het boek veel goede raadgevingen. Gebaseerd op Gods Woord! Bijzonder treffend is hoofdstuk 10, waar geschreven wordt over de doorn in het vlees. Na een mooie exegese lezen we op blz. 42: 'Had Paulus dan reden tot klagen over een doorn in zijn vlees? Was die doorn, vergeleken met wat hij aan zegeningen had gekregen, niet maar een klein doortje? Christus had veel meer doorns in Zijn vlees. Hij had spijkers door Zijn handen en voeten. Hij had de onmetelijke toorn Gods op Zijn ziel gevoeld. Paulus moest daarom niet klagen. De Heere houdt er niet van als Zijn kinderen die Hij uit de modder van de zonde heeft gehaald, blijven klagen over doorns in hun vlees. Ze mogen best bidden om ervan verlost te worden, maar er kan een tijd komen dat ze moeten gaan zwijgen. 'Mijn genade is u genoeg,' had de Heere gezegd.' De verleiding is groot meer te citeren! Maar ik zou zeggen: koop zelf en lees. Voor de prijs hoeft u het niet te laten.

Capelle aan den IJssel, H.J. Agteresch

**Drs. Christa Boerke (red.),
Paul Gerhardt (1607 - 1767);
Uitg. Theologische Universiteit Apeldoorn, ISBN 90-75847-22-2, 70 blz.,
€ 7,50.**

Op 10 maart 2007 organiseerde de TUA een symposium ter gelegenheid van de 400^{ste} geboortedag van de Duitse theoloog en liederendichter Paul Gerhardt. De vijf lezingen die op dat symposium zijn gehouden, werden gebundeld en uitgegeven als deel 49 van de reeks Apeldoornse studies.

De bundel opent met de lezing *Paul Gerhardt, biografie en theologie* door Christa Boerke. Hoewel Gerhardt in Nederland niet zo bekend is, is hij een van de belangrijkste liederendichters geweest van het piëtisme (verwant aan de Nadere Reformatie). Zijn theologie was vooral pastoraal gericht. Boerke kenschetst zijn liederen als echt luthers: gebaseerd op het geopenbaarde Woord van God, met aandacht voor de rechtvaardiging door

het geloof en met grote aandacht voor Christus, Die plaatsbekledend voor Zijn kinderen leed. Daarnaast zijn ze echt piëtistisch: gericht op de praxis pietatis (praktijk van het geloofsleven), zich uitend in gebeden en uiting gevend aan geloofservaringen. Kortom, het ging Gerhardt om het Woord, om Christus, om het kruis, om het hart.

Verder bevat de bundel een artikel van Arjen Velema over *Paul Gerhardt in de muziek van Johann Sebastian Bach*, een van Jaco van der Knijff over *De liederen van Paul Gerhardt in Nederland*, waarin

geconstateerd wordt dat Gerhardt zelfs in lutherse gezangbundels niet vaak opgenomen werd. Wel hebben de Hernhutters aandacht aan zijn liederen geschonken en is er in het Liedboek voor de kerken een duidelijke plaats voor hem ingeruimd. Tenslotte hebben Jan Groenleer en Hans Ruiter aandacht besteed aan de betekenis van Gerhardt voor Dietrich Bonhoeffer. Het is een interessante studie voor ieder die belangstelling heeft voor het geestelijk lied.

's-Gravenpolder,

K.W. van Luik

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK BEROEPEN

Te Clifton (VS):

ds. G.J.N. Moens te Meliskerke;

Te Groningen: ds. A.T. Vergunst te Carterton (Nieuw Zeeland);

Te Meeuwen i.c.m. Sprang-Capelle:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom.

■ BEDANKT

Voor Arnhem:

ds. C.G. Vreugdenhil te Vlissingen;

Voor Katwijk aan Zee:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom.

■ AANGEPASTE KERKDIENTST TE KRIMPEN A/D IJSSEL

Op zaterdag 29 november zal er in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Krimpen a/d IJssel een aangepaste kerkdienst voor mensen met een verstandelijke handicap worden gehouden. In deze dienst, die om 15.00 uur begint, hoopt ds. P. Mulder voor te gaan. Hij zal dan spreken over: "Schild en Loon zeer groot", n.a.v. Genesis 15:1-6. Iedereen is van harte welkom.

■ AANGEPASTE KERKDIENTST TE WAGENINGEN

Op zaterdag 29 november zal er in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Wageningen een aangepaste kerkdienst voor mensen met een verstandelijke handicap worden gehouden. In deze dienst, die om 15.00 uur begint, hoopt ds. F. Mulder voor te gaan. Het thema van de preek is: "De Heere Jezus en de bloedvloeiende vrouw" n.a.v. Markus 5:25-34. Iedereen is van harte welkom.

■ MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2008

• Pag. 119, gemeente **ALBLASSERDAM**. Het adres van de scriba, F. de Heer, is nu: Kon. Wilhelminaweg 65, 2951 XE Alblasserdam.

• Pag. 130, gemeente **APELDOORN**. Regeling preekbeurten door: A.C. Kooijman, Oratoriumstraat 4, 7323 KX Apeldoorn, tel. 055-360 05 02, e-mail: ackooijman@filternet.nl

• Pag. 261, gemeente **NUNSPEET**. Scriba van de diaconie is: E. van de Schootbrugge, Stationsweg 51, 8096 PH Oldebroek, tel. 0525-63 27 91, e-mail: evdsgergem@kliksafe.nl.

■ VERSLAG ROUWDIENTST EN BEGRAFENIS DS. J. KARENS

Op maandag 27 oktober 2008 is ds. J. Karens begraven. De emeritus predikant van de Gereformeerde Gemeente van Opheusden overleed op 87-jarige leeftijd. De rouwdienst vond plaats in het geheel gevulde kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Opheusden. Een groot aantal predikanten en velen uit het hele land waren aanwezig en gaven zo blijk van hun meeleven. De dienst werd geleid door de oudste zoon van de overledene, ds. M. Karens uit Werkendam. Deze liet zingen Ps. 103:8 en 9, las daarna uit Openbaring 14:1-13 en ging voor in gebed.

De spreker begon met een hartelijk woord tot de kinderen, klein- en achterkleinkinderen en de verdere familie. We hadden een zorgzame, meelevende, waarschuwend, biddende en heilzoukende vader en opa. Hij sprak van het

grote verlies bij dit sterven, maar ook van de winst die hij nu door genade verkregen heeft. Zijn strijd is ten einde. Zijn wens heeft hij verkregen. De Heere haalde de pelgrim thuis. De Vader heeft nu Zijn kind en het kind is bij Vader. In een korte terugblik op het leven van ds. J. Karens memoreerde de predikant dat zijn vader in veel condoleanceberichten een markante persoonlijkheid werd genoemd. Een man, die met de van God geschonken gaven op een heel eigen wijze heeft gediend. Na zeven jaar in de gemeente van Nieuwerkerk (Zld) te hebben gestaan, werd de weg naar Opheusden geleid. In deze gemeente heeft hij 33 ½ jaar met lust en liefde de arbeid verricht. Zijn prediking was eenvoudig voor groot en klein. De dood in Adam en het leven in Christus, maar ook de weg die de Heere met zondaren gaat. De noodzaak van de wedergeboorte, het recht van God en de uitnemendheid van de Heere Jezus Christus heeft hij de gemeenten met klem voorgehouden. Ook in de persoonlijke gesprekken wees hij altijd met liefde en aandrang op de noodzaak van de waarachtige bekering tot God. Dit alles gaf hem een plaats bij en een band met het ware Sion. Na zijn emeritaat heeft hij nog enige jaren in Kruieningen hulpdiensten verleend. De laatste jaren van zijn leven was een tijd van afnemende krachten en gedachten.

Ds. M. Karens bepaalde de hoorders bij Openbaring 14:13. *'En ik hoorde een stem uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf, zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.'* De apostel Johannes kreeg tijdens zijn ballingschap op Patmos visioenen van de voleinding. *'En ik zag en zie! Hij ziet in de hemel het Lam. De verhoogde Christus is het middelpunt. Maar Hij is niet alleen. Met Hem zijn de honderd vierenveertigduizend vrijgekochten van het Lam. Johannes ziet de triomferende Kerk. Hij hoort hen een nieuw gezang zingen. Daarna krijgt de apostel een opdracht uit de hemel om te schrijven. Schrijf! Want dit is van groot belang. Dit moet iedereen weten. Tot troost van Sion in al de verdrukking en strijd.*

Er klinkt een heel opmerkelijke zaligspreek: Zalig zijn de doden! Niet alle doden, die het ontzettende loon op de zonde moeten ondergaan, zijn zalig. Die in de Kurios sterven. Die door een genadewonder in de Heere leefden. Zij zijn naar het eeuwig welbehagen door de Geest wedergeboren. Zij zijn door het geloof in de Heere ingelijfd. Zij leefden hier uit Hem, door Hem en voor Hem. Dit wonder was in het leven van Jan Karens gebeurd. Hij heeft in zijn leven moeten sterven. De

Heere werkte door in zijn leven. Afgesneden van zijn werken en leven mocht hij bevindelijk weten: *'Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus. Zalig! In de hoogste staat van geluk zijn de doden die in de Heere sterven. Van nu aan! Woensdagmorgen 22 oktober rond half tien is dit vervuld in het leven van onze vader en opa. Hij is van stonde aan tot Christus zijn Hoofd opgenomen. Eeuwig zalig. Ja, zegt de Geest! De Heilige Geest geeft de bevestiging op die stem uit de hemel. Opdat! Nu mogen ze rusten van hun arbeid. Hun moeite en zwaarigheden in de arbeid van het Koninkrijk Gods hebben ze achtergelaten. Vader mag nu rusten aan het avondmaal van de bruiloft van het Lam. Eeuwig drinken uit de fontein van Gods liefde. Hij heeft nu bovenal geen last meer van zichzelf! 'Die, na kortstondig ongeneugt, mij eindeloos verheugt'. "En hun werken volgen met hen."* De moeite blijft hier en de genadevruchten volgen. *'Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouwd geweest over veel zal ik u zetten, ga in, in de vreugde uws heeren'. Tot eer en verheerlijking van de Naam des Heeren.*

Er is ook een andere zijde: Rampzalig zijn de doden die buiten de Heere sterven! Dan zijn we voor eeuwig verloren. De grote vraag moet vandaag zijn: Heb ik door een geschonken geloof deel aan Christus? Leef ik in de Heere? Want er is tweërlei leven en tweërlei sterven! De gedachtenis van de rechtvaardige zal tot zegening zijn. We zijn op weg naar de rechterstoel van Christus om rekenschap af te leggen. Opheusden zal weten dat hij zo lang in hun midden gearbeid heeft. De kinderen en kleinkinderen zullen weten welke vader en opa de Heere ons gegeven heeft. Een meditatie die hij ooit schreef over Job heeft als titel: Een godvrezende vader – bevoorrechte kinderen! Zijn leven en woorden mochten tot eeuwige zegen zijn. Hij is niet meer. Maar de God, Die droeg ons voorgelacht leeft nog. Hij ontferme Zich over het late nageslacht. Zijn Naam ter eer en zielen tot behoud.

Hierna liet ds. M. Karens zingen Ps. 89:8 en beklom ds. M. Mondria uit Waardenburg de kansel. Deze predikant heeft vele jaren in de Betuwe met de overledene omgegaan. Hij spreekt namens alle predikanten over Hebr. 11:13: *"Deze allen zijn in het geloof gestorven, de beloften niet verkregen hebbende, maar hebben dezelve van verre gezien en geloofd en omhelsd, en hebben beleden, dat zij gasten en vreemdelingen op de aarde waren."* Hij verklaart het geloof en het leven van vreemdelingen op de aarde. Zo'n vreemdelingenleven kende uw oude predikant en

jullie vader en opa door Gods vrije gunst in Christus ook. Met enkele hartelijke woorden wenst hij het nageslacht ook deze genade toe. Ook ging hij de aanwezigen voor in dankgebed.

Vervolgens begaf men zich naar de gemeentelijke begraafplaats aan de Marktstraat waar de teraardebestelling plaatsvond. In het graf waar negen jaar geleden zijn geliefde vrouw is begraven. Bij de geopende groeve stond een talrijke schare toen de zeven kinderen het lichaam van hun vader naar het graf droegen. Eerst werd de kist neergelaten in het geheiligde graf om daar te rusten tot de jongste dag. Hier werd het woord gevoerd door ds. G. Pater, de predikant van de gemeente van Opheusden. Hij sprak naar aanleiding van Ps. 31:20: *'O, hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen'. Dat grote goed heeft de overledene nu ontvangen. Uw goed! Daar is niets van de mens bij. De eeuwigheid zal nodig zijn om uit te wonderen: O, hoe groot!*

Dhr. A. Karens, een zoon van de overledene, sprak een dankwoord namens de familie. Hij bedankte hartelijk voor het vele betoonde medeleven en verzocht de aanwezigen te zingen Psalm 43:4. Daarna werd de plechtigheid met de familie en de genodigden in de zaal van de kerk afgesloten door ouderling M. van Dam met het lezen van Daniël 12. De HEERE geve dat we de overleden predikant met jaloersheid mogen nastaren. Want: *'Hij zal genaad' en ere geven; Hij zal hun 't goede niet in nood, onthouden zelfs niet in de dood, die in oprechtheid voor Hem leven'.*

Opheusden,

J. Willemsen, scriba

■ VERSLAG VERGADERING CLASSIS KAMPEN, 2 OKT. 2008

Ds. A. Schot opent als consulent van de roepende kerk van Genemuiden de vergadering van de classis en heet allen hartelijk welkom, waarna hij laat zingen Psalm 27:7. Hierna leest hij Johannes 16:16 tot het einde. Hij gaat voor in gebed, nadat hij eerst de te memoreren zaken heeft meegedeeld.

- Ouderling P.D. Qualm mocht op 3 september jl. gedenken dat hij 12,5 jaar geleden in de Gereformeerde Gemeente van Nunspeet in het ambt van ouderling is bevestigd.
- Ouderling F. Janse mocht op 10 september jl. gedenken dat hij 30 jaar geleden in de Gereformeerde Gemeente van Nunspeet in het ambt van ouderling is bevestigd.
- De gemeente van Oudemirdum mocht

haar 75-jarig bestaan herdenken. In de herdenkingsdienst op 15 augustus 2008 ging de consulent ds. C. Vogelaar voor.

- Op 15 augustus 2008 was het eveneens 75 jaar geleden dat de Gereformeerde Gemeente van Nunspeet werd geïnstituëerd in een kerkdienst, waarin wijlen ds. J. Fraanje voorging. In verband hiermee is op 10 september jl. een herdenkingsdienst gehouden waarin ds. Schot voorging.

Na het gebed mediteert de tijdelijke voorzitter over het gelezen Schriftgedeelte (Johannes 16), met name over vers 33b: "In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen".

Het moderamen wordt als volgt samengesteld: preses: ds. E. Bakker, assessoren: ds. C. Vogelaar en ds. J. J. Tanis, scribae: ouderlingen J. Bonhof en F.J. Verweij, quaestor: ouderling F. Janse.

Ingekomen zijn de volgende stukken:

- Brief van 13 juni 2008 van de Particuliere Synode Oost, waarin meegedeeld wordt dat het punt dat door onze classis is ingediend met betrekking tot het verschijnsel van de pastorale medewerker nog niet tot een definitieve beslissing heeft geleid, maar op de eerstvolgende synodevergadering van 28 mei 2009 opnieuw besproken zal worden, samen met een dan inmiddels uitgebracht advies van het deputaatschap kerkrecht.
- In een brief van diaken A. Bijkerk uit Genemuiden geeft deze aan het werk van aangepaste catechisatie aan verstandelijk gehandicapten te willen beëindigen i.v.m. zijn aanstaande verhuizing. Sinds 1 september 2001 deed hij dit werk. Br. Bijkerk spreekt tegelijk de wens uit dat dit werk tot eer van God en zaligheid van zondaren geschied mag zijn en dankt de classis voor de belangstelling in de achterliggende jaren. Hij wordt hartelijk dank gezegd voor deze arbeid. In overleg met de kerkenraad van Genemuiden, waar de meeste catechisanten vandaan komen, zal voorzien worden in deze vacature.

Ouderling Verweij, secretaris van de Raad van Advies van de SVRO, deelt mee dat de Raad van Toezicht zich op dit moment buigt over een profiel voor de functie van de Raad van Bestuur die de ad interim Raad van Bestuur aan het einde van dit jaar zal vervangen. Gevraagd wordt of de SVRO financieel nog zelfstandig verder kan onder het nieuwe bekostigingsstelsel in de zorg. De destijds ingestelde onderzoekscommissie vanuit de Particuliere Synode Oost had daarover haar zorgen geuit in haar rapportage aan de synode. De Raad van Bestuur a.i. is van mening dat

een middelgrote zorginstantie als de SVRO zeker wel in staat moet zijn uiteindelijk financieel gezond te kunnen draaien onder het nieuwe bekostigingsstelsel. De kerkenraad van een classisgemeente heeft als punt ter behandeling ingebracht of het besluit van de Generale Synode tot handhaving van de Statenvertaling op verschillende wijzen onder de aandacht van de kerken, gezinnen en scholen gebracht kan worden. Na breedvoerige bespreking wordt geconcludeerd dat dit naast de publiciteit vanuit de GS meer een zaak lijkt te zijn voor de plaatselijke kerkenraden dan dat het een classicale aangelegenheid is.

Gekomen aan het punt "afscheid van ds. E. Bakker" neemt de 1e assessor preses ds. Vogelaar tijdelijk het voorzitterschap over. Deze wijst erop dat, toen hij in de classis kwam, er zes predikanten waren. Nu ds. Bakker onze classis gaat verlaten zijn er nog drie over. Een dienstknecht heeft maar te volgen, wat zelfverloochening en het kruis opnemen en volgen betekent.

Ds. Bakker heeft veel werk mogen verrichten in Urk en de classisgemeenten. Ds. Vogelaar wijst erop dat de grote Leidsman Dezelfde blijft, ook al gaat ds. Bakker een onbekende toekomst tegemoet omdat de grote Werkgever een andere plaats heeft toegeschikt. Het is een voorrecht als we nog een deeltje in de wijngaard krijgen aangewezen. De grote Voorbidder voor Zijn Kerk verandert niet en Zijn Hogepriesterlijk gebed blijft van kracht, want er is nooit een amen op gevolgd. Onder Zijn zegenende handen over Zijn knechten zal Zijn werk doorgaan. Hij geve bij de voortduur een nooddruftig volk en moge het getal uitbreiden van hen die schuldenaar voor God worden. De Heere zegene ook het gezin van ds. Bakker. Ds. Vogelaar bedankt hem voor de broederlijke liefde die mocht onderhouden worden in de persoonlijke omgang. Hij gedenke de gemeente Urk waar droefheid en gemis zal zijn en Hij doe als Opperherder Zijn tegenwoordigheid ervaren als een onderherder weggaat. Op voorstel van de tijdelijke voorzitter

ter wordt ds. Bakker het reislied toegezongen uit Psalm 121 vers 4.

Hierna krijgt ds. Bakker gelegenheid iets mee te delen over het aannemen van het beroep naar Scherpenisse. Nadat hij daar gehoor aan gegeven heeft spreekt ds. Bakker de wens uit dat de Heere voor Urk wil zorgen en voor alle classisgemeenten. De smart van al de vacante gemeenten wordt op deze ogenblikken ervaren. Hij spreekt zijn hartelijke dank uit aan alle predikanten en ambtsdragers in de classis voor het geschonken vertrouwen en de broederlijke omgang gedurende de achterliggende jaren.

Op 3 december 2008 hoopt ds. Bakker intrede te doen in Scherpenisse. De datum van afscheid van de gemeente Urk zal zijn zaterdagmiddag 22 november. Ds. Tanis zal als consulent namens de classis en Particuliere Synode ds. Bakker toespreken.

Na dit punt geeft de tijdelijke preses de leiding van de vergadering weer over aan de preses, ds. Bakker.

Wat betreft de verdeling van de consulentenschappen in verband met het vertrek van ds. Bakker stelt het moderamen de volgende verdeling voor: *Ds. Vogelaar*: Drachten, Oudemirdum, Hoogeveen en als 2e consulent Genemuiden, in welke hoedanigheid hij de huwelijksdiensten aldaar zal waarnemen; *Ds. Schot*: Emmeloord, Genemuiden (behalve de huwelijken), Kampen en Zwolle; *Ds. Tanis*: Lelystad, Marknesse, Nunspeet, Urk en Groningen. De vergadering stemt hiermee in. De eerstvolgende classisvergadering zal plaatsvinden op 26 maart 2009 in Kampen. Het betreft een dagvergadering. Aanvang 10.00 uur. De gemeente Emmeloord is dan de roepende kerk.

De oudste aanwezige ouderling van de roepende kerk, ouderling Van Dieren wordt verzocht een psalm op te geven en voor te gaan in dankgebed. Hij laat zingen Psalm 99 : 1 en 2. Na zijn dankgebed sluit de preses de vergadering.

Namens het moderamen:
J. Bonhof, scriba

BERICHTEN

■ ZENDINGS- EN EVANGELISATIE- AVOND IN WOERDEN

Op **vrijdag 28 november** zal er een zen-

dings- en evangelisatieavond worden gehouden in één van de zalen van de kerk van de Geref. Gemeente te Woerden

den, Oudelandseweg 50. Dhr. J. Commelin zal dan een inleiding houden over: "Hoe ga ik met mijn moslimnaaste om?" Opening door ouderling J. Kroon. Aanvang: 19.30 uur. Collecte t.b.v. het zendingswerk en het plaatselijk evangelisatiewerk.

■ DISTRICTSBIJENKOMSTEN JBGG

Ridderkerk

Op **22 november** belegt het district Zuid-West +16 een districtsavond in de Bethelkerk van de Geref. Gemeente te Ridderkerk, Anjerstraat 2. Het thema van deze avond is: "Uw Koninkrijk kome"; waarbij o.a. wordt nagedacht over: "Wat is dat Koninkrijk? Wat is de reikwijdte van dat Koninkrijk? Wie zijn de vijanden van dat Koninkrijk?" Inleiding door: ds. A. Vermeij. Aanvang: 19.45 uur.

Veenendaal

Het district Utrecht +16 organiseert op **29 november** een districtsavond met als thema: "Friends 4ever?! Dhr. S.M. de Bruijn hoopt een inleiding te houden. Na de pauze is er een forumdiscussie over "Vriendschap in een digitale wereld". Locatie: Adventkerk van de Geref. Gemeente te Veenendaal, Vijftien Morgen 15. Aanvang: 19.45 uur.

■ ZANGAVONDEN

Dordrecht

De zangvereniging "Harpe Davids" (kinder-, meisjes- en gemengd koor) uit Hardinxveld-Giessendam hoopt op **zaterdag 29 november** in de Grote Kerk te Dordrecht het muziekstuk "Kribbe, kruis en kroon" uit te voeren. Dit muziekstuk is op een CD opgenomen, die tijdens deze avond zal worden gepresenteerd en dan te koop is voor € 16,95.

Algehele leiding: ds. W.J. Karels. Toegangsprijs: € 3,- p.p. Reserveren / info: www.kkek.nl of tel. 0184-618 724.

Heusden

Op **zaterdag 22 november** zal er in de Grote of Catharijnekkerk te Heusden een zangavond worden gehouden, waaraan medewerken o.a.: het jongerenkoor "Con Forza" en het kinderkoor "Samuël" uit Poederoyen o.l.v. Leendert Slobbe en organiste Mariëtte den Haan.

Organist samenzang en orgelsolo Anton de Raad. Algehele leiding: evangelist H.J. van den Boogaart. Collecte t.b.v. evangelisatiepost Tilburg. Aanvang: 19.30 uur.

Kruiningen

Op **zaterdag 22 november** is er in de Grote of Johanneskerk te Kruiningen een samenzangavond met bovenstem. Spreker: evangelist A. van Setten te

Merksem (België). Aanvang: 19.30 uur.

Moerkapelle (rectificatie)

De datum van de in De Saambinder van 13 november aangekondigde zangavond in Moerkapelle is onjuist vermeld. Deze zangavond wordt **niet** gehouden op 21 november, doch heeft reeds op 15 november plaatsgevonden.

Oud-Beijerland

Op **zaterdag 29 november** zal er in de Bethabarakerk van de Geref. Gemeente te Oud-Beijerland, Jan van Lievenslaan 12, een samenzangavond met bovenstem worden gehouden.

Hieraan wordt medewerking verleend door: Pieter Heykoop, orgel en de bovenstemvereniging uit Oud-Beijerland. Opening en sluiting door ds. A. Vermeij, die ook een meditatie zal houden. Collecte t.b.v. orgel- en galerijfonds van de plaatselijke Geref. Gemeente. Aanvang: 19.30 uur.

■ VERZOEK OM INLEG BIJ KERKELIJK GROOTBOEK

Als Deputaatschap Kerkelijk Grootboek zijn wij de gemeenten en particulieren zeer erkentelijk voor de positieve reacties op onze vorige oproep(en). Het is hartverwarmend zoals velen blijkt hebben gegeven van meelevens met de gemeenten. Wij hebben door uw reacties tot hertoe de gemeenten kunnen helpen.

Opnieuw worden wij geconfronteerd met enkele grote aanvragen voor geldleningen om daarmee kerk(ver)bouw te financieren. Wij hebben deze gemeenten moeten laten weten dat wij niet meer geheel aan hun financiële behoeften kunnen voldoen. Het ontbreekt ons

aan de geldmiddelen daartoe, tenzij....., tenzij er nog financiële middelen binnenkomen van gemeenten die intussen toch extra kunnen aflossen of (inmiddels weer) een bedrag hebben staan bij de bank wat ook bij het Kerkelijk Grootboek kan worden ingezet. Mogelijk zijn er nog particulieren die geldmiddelen hebben en daarmee ook een bijdrage willen leveren.

Over de ingelegde tegoeden geeft het Grootboek 3,5% rente per jaar bij een opzegtermijn van twee jaar. Overigens is het geld, tegen een geringe korting, altijd eerder of zelfs direct opvraagbaar. Indirect steunt u hiermee kerkbouw binnen onze gemeenten.

Binnen zijn doelstelling is het Grootboek op dit moment nog steeds in staat om aan kerkelijke gemeenten geld uit te lenen voor 3,75% per jaar.

Het deputaatschap doet een dringend beroep op particulieren, kerkenraden, diaconieën en deputaatschappen om, wanneer enigszins mogelijk, tegoeden bij het Kerkelijk Grootboek in te leggen. Dat stelt het Kerkelijk Grootboek in staat blijvend zijn taak uit te oefenen in het helpen van kerkelijke gemeenten bij het realiseren van hun bouwplannen.

Over de precieze condities waaronder het Grootboek geld wil lenen, geeft de heer P. Verweij, hoofd van het Kerkelijk Bureau, Houttuinlaan 7, 3447 GM Woerden, u graag informatie. Tel. 0348 - 489900.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 23 NOVEMBER 2008

Aagtekerke 19.00 uur ds. Tuinier; Aalburg 19.00 uur ds. L. Blok; Alblasterdam 9.30 leesdienst en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 10.00 en 16.00 uur stud. Van Rijswijk; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Arnhem 10.00 uur ds. Kleppe en 15.00 uur ds. F. Mulder; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Terlouw; Barneveld 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Boogaard; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude

19.00 uur ds. Clements; Bodegraven 10.00 en 18.30 uur ds. Labee; Boskoop 9.30 (H.D.) en 16.30 uur ds. Golverdingen; Breda 14.30 ds. Brugge; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Neele en 15.00 uur ds. W.J. Karels; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 10.00 uur ds. Paul en 19.00 uur stud. Van Rijswijk; Deventer 10.00 uur ds. J. Karels en 16.45 uur ds. Kattenberg; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds.

De Wit; Dordrecht 10.00 uur ds. P. Mulder en 17.00 uur ds. Brugge; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Bakker; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 19.00 uur stud. Bredeweg; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Van Belzen; Emmeloord 18.30 uur ds. Tanis; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur (H.D.) ds. Heijkamp; Enschede 10.00 en 16.00 uur ds. Schreuder; Enter 19.00 uur ds. Kattenberg; Ermelo 18.30 uur ds. Kleppe; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. De Heer; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Meeuse en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda (Nieuwe Gouwe Oostzijde 2b) 9.30 (H.D.) en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; Groningen 16.00 uur ds. Bakker; Haamstede 10.00 uur ds. Vreugdenhil en 15.00 uur stud. IJsselstein; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hellevoetsluis 10.00 en 18.00 uur stud. Boeder; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Joosse; Hilversum 10.00 en 17.00 uur ds. Mondria; Hoofdorp 14.30 uur ds. Van der Net; Hoogeveen 19.00 uur ds. Schot; Hoogvliet 10.00 en 16.00 uur stud. G.W.S. Mulder; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur stud. IJsselstein; Krimpen a/d IJssel 9.30 uur ds. Brugge en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruijningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Leerdam 14.30 uur ds. Brugge; Lelystad 9.30 uur ds. Kattenberg en 16.00 uur leesdienst; Lisse 10.00 uur ds. Moerkerken en 16.00 uur ds. Neele; Marknesse 19.00 uur ds. Pater; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Melissant 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Mijdrecht 15.30 uur ds. Labee; Moerkapelle 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden (doventolk); Naaldwijk 19.00 uur ds. Driessen; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Nieuwdorp 14.00 uur ds. Meeuse en 18.30 uur ds. Moens; Nieuwer ter Aa 10.00 uur ds. De Waard en 15.30 uur ds. W. Harinck; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nijkerk (Adres: Melkrijder 15) 9.30 en 18.30 uur ds. Hogchem; Nisse 14.00 uur ds. Hakvoort; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Ooltgensplaat 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Van Manen; Oostburg 15.00 uur ds. Van Gelder; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. Tuinier; Oostvoorne 19.00 uur ds. Terlouw; Opheusden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Opperdoes

19.00 uur ds. Heijkamp; Oud Beijerland 14.30 uur ds. De Leeuw; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. Pater; Poederoyen 14.30 uur ds. Melis; Poortugaal 19.00 uur ds. Silfhout; Puttershoek 10.00 en 19.00 uur ds. Veenendaal; Rhenen 10.00 en 16.00 uur stud. Bredeweg; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveen 9.30 en 16.00 uur ds. Verweij; Rijssen-Noord 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-Zuid 9.30 en 14.30 uur leesdienst en 18.30 uur ds. Schreuder; Rilland-Bath 14.00 uur ds. Van Krimpen; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 en 17.00 uur ds. Mijnders; Rotterdam-Centrum 19.00 uur ds. P. Mulder; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Verschuure; Scheveningen 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. Driessen; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 12.00 uur ds. B. van der Heiden en 19.00 uur ds. De Waard; Soest 19.00 uur ds. Visscher; Sprang-Capelle 14.30 uur ds. Karens; Stad aan 't Haringvliet 10.00 en 18.00 uur stud. Maljaars; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur leesdienst; Terneuzen 10.00 en 18.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur ds. Van Belzen; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur leesdienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Utrecht 15.30 uur ds. De Waard; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Vlaardingen 18.30 uur stud. G.W.S. Mulder; Vlissingen 9.30 uur leesdienst en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. Karens; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. Sonneveld en 14.00 uur ds. Baan; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 16.30 uur ds. Paul; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Vogelaar.

■ DINSDAG 25 NOVEMBER 2008

Oosterland 19.30 uur ds. Van Dieren; Poederoyen 19.30 uur ds. Silfhout; Puttershoek 19.30 uur ds. Van Ekeveld; Scherpenzeel 14.00 uur ds. Verschuure (huw.bev.).

■ WOENSDAG 26 NOVEMBER 2008

De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. Van Boven; Eindhoven 19.30 uur ds. Van Aalst; Ermelo 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hilversum 19.45 uur ds. F. Mulder; Poortugaal 19.30 uur ds. Sonneveld; Rijssen-Zuid 19.30 uur ds. Schreuder; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds.

Vermeij; Spijkenisse 19.45 uur ds. De Leeuw; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. De Wit; Vlaardingen 19.30 uur ds. Schot.

■ WOENSDAG 26 NOVEMBER 2008 (DANKDAG)

Aagtekerke 9.30, 14.30 en 19.00 uur ds. Tuinier; Borssele 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Hogchem; Goes 9.30, 14.30 en 18.30 uur ds. Meeuse; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; Kamperland 14.30 en 19.00 uur ds. Labee; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.30 uur ds. Baan; Kortgene 10.00, 14.30 en 18.30 uur ds. Brugge; Krabbendijke 9.30 uur ds. Van Manen en 14:00 en 18.00 uur ds. Verschuure; Kruijningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Meliskerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur ds. Moens; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur ds. De Heer; Middelburg-Zuid 9.30, 14.00 en 18.30 uur ds. Van Gelder; Nieuwdorp 9.30, 14.00 en 18.30 uur ds. Terlouw; Nisse 9.30 en 14.30 uur ds. Van Dieren; Oostburg 10.00 uur ds. Van Gelder en 15.30 uur ds. Moens; Oostkapelle 9.30, 15.00 en 19.00 uur ds. Karens; Rilland-Bath 9.30 uur ds. Schipper, 14.00 en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 en 18.30 uur ds. Golverdingen; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. B. van der Heiden en 14.00 uur ds. Hakvoort; Wolphaartsdijk 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Mondria; Yerseke 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Van Krimpen.

■ DONDERDAG 27 NOVEMBER 2008

Boskoop 19.30 uur ds. Brugge; Brakel 19.30 uur ds. L. Blok; 's-Gravenzande 19.45 uur ds. W. Harinck; Krimpen a/d IJssel 19.45 uur ds. P. Mulder; Rhenen 19.30 uur ds. Verschuure; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. Hakvoort; Terneuzen 14.30 en 19.00 uur ds. Van Gelder.

■ VRIJDAG 28 NOVEMBER 2008

Kapelle-Biezeling 14.30 uur ds. Baan (huw.bev.); Moerkapelle 13.45 uur ds. Paul (huw.bev.).

■ ZATERDAG 29 NOVEMBER 2008

Aagtekerke 15.00 uur ds. Hakvoort (Gehandicaptendienst).

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar ('t Wuiver 2-a) 10.00 en 16.30 uur ev. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur ev. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6-l) 9.30 en 15.30 uur ev. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2-c) 9.30 en 16.00 uur ev. S. de Visser; Merksem (Oude Bareellei 64) 10.00 en 17.00 uur ev. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur ev. H.J. van den Boogaart.

BOEKHANDEL / ANTIQUARIAAT DE ROO

Van Meelstraat 12 • ZWIJNDRECHT • tel. 078 - 612 40 81

Voor al uw NIEUWE en TWEEDEHANDS: THEOLOGISCHE BOEKEN
KINDERBOEKEN
LEESBOEKEN

Tevens Inkoop en Taxatie Gebruikte Boeken

www.derooboeken.nl

maandag gesloten

Te koop, royale instapklare middenwoning in Nunspeet, 6 slaapkamers, achterzijde uitgebouwde woonkeuken, loopafstand ref. bas. school winkelcentr. en bos, vrij uitzicht, dichtbij A28, evt. met garage. Oenenburgweg 69, 8072 GH Nunspeet. Voor informatie tel. 0341-270861. www.solcon.nl/jwvisser

Te Koop: HALF-Vrijstaand Woonhuis met garage. Grotendeels voorzien van thermopane beglazing. Prins Bernhardlaan 5 Bennekom. Vijf ruime slaapkamers. Op loopafstand van bos centrum en reformatorische basisschool. Vraagprijs €359.000(k.k.) tel. 0318-414032.

Waardige en stijlvolle verzorging

van begrafenissen met aandacht voor persoonlijke wensen. In alle rust, vertrouwdelijk en met bescheidenheid.

- opbaren met kistkoeling bij u thuis of in een voor u bekende aula
- dag en nacht bereikbaar en overal te onbieden
- wij verzorgen alleen begrafenissen
- laatste verzorging van de overledene door een gediplomeerd verpleegster

Begrafenisverzorgers:

• H. de Jongh • P.H. van der Leer • D.D.E. Melleste

Begrafenisonderneming de Jongh

Hardinxveld-Giessendam:

Reepijzer 5, Tel. (0184) 61 11 54

Waardenburg:

Kerkstraat 17b, Tel. (0418) 65 20 39

Zorg dichtbij

Actief in uw regio!

Waar u ook woont, Agathos brengt zorg dichtbij:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen. Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos

THUIZORG

T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur

Van Horssen bv

Dorpsstraat 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 - info@van-horssen.com
www.van-horssen.com

Het juiste adres voor:
Bijbels, Theologische boeken, Leesboeken voor jong en oud, Voordeelboeken, Tweedehands, CD's en bladmuziek.

BEGRAFENISVERZORGING KINA

010 - 458 31 12

Rotterdam, Drechtstreek, Krimpenerwaard, Gouda
D.W. Schipper 050-4596626 J. Kooijman 0182-583932
Capelle aan den IJssel Gouda



Ambtskleding

Kostuums: 2- en 3-delig zwart - grijs - e.a.

Trouwkostuums - Jaqueets - Pantalons

Streppantalons - Overhemden

Stropdassen - Sokken - Overjassen

Hoeden - Schoenen

Winkel: Dorpsstraat 229, Scherpenzeel
Telefoon 033-2778899 b.g.g. 06-30189592

OPENINGSTIJDEN: MA. GESLOTEN,
DI T/M DO 9-18 UUR,
VR 9 - 21 UUR EN ZA 9-17 UUR.
OP AFSpraak MOGELIJK

HARKES

Persoonlijke zorg voor uw begraving

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begrafenissen - Dag en nacht bereikbaar

- DIVERSE BLOKFLUITEN
- DWARSFLUITEN
- MUZIEKSTANDAARDS
- ROEMEENSE PANFLUITEN
- VIOLIN

R. MULDER - STAPHORST
06 12 610 628 B.G.G. 0522 253944

Begrafenisverzorging "Honestum"

0180 - 628908 (dag en nacht)
L. Melleste-Verveer en D.D.E. Melleste
Voor Rotterdam - Barendrecht - Ridderkerk
H.I. Ambacht - Zwijndrecht - Dordrecht e.o.

Voor een zorgzame begeleiding



Borneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Orgelcentrum Andante is dealer van JOHANNUS - MONARKE - CONTENT - EMINENT



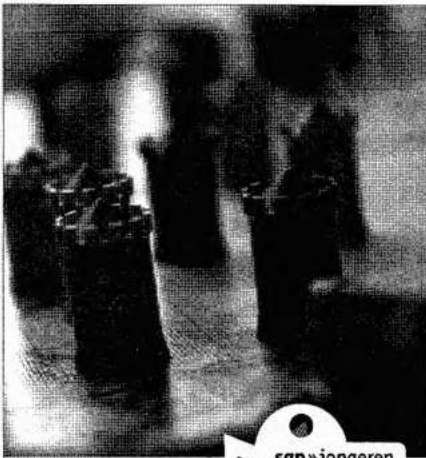
In onze beide winkels is een ruim assortiment aan bladmuziek in zowel notenschrift als klavarscribo te vinden.

A. van Ostadelaan 35, VEENENDAAL
Tel: 0318 - 505063, Fax: 0318 - 505851

Oranjestraat 6, RIJSSSEN
Tel: 0548-515866, info@andanteorgels.nl

u vindt ons ook op www.andanteorgels.nl

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS



sgp » jongeren

Aanval op het gezin?

Meld je aan voor het najaarscongres op www.sgpj.nl.

Te koop gevraagd: **cassettebandjes van ds. C. Wisse** tel. 0525-681079

Wij zoeken voor een jongen van 10 jaar oud een **logeergezin** in Katwijk z.h. of directe omgeving, waar hij ongeveer eens per maand kan logeren. Hij heeft een autistische stoornis zonder verstandelijke beperking. Hij vindt het heerlijk om buiten te zijn en speelt graag met andere kinderen. Rust, regelmaat, aandacht, en duidelijkheid zijn erg belangrijk voor hem. Heeft u ruimte in uw hart en huis voor deze jongen? Wilt u dan aub contact opnemen met de logeergezinbegeleider van de SGJ, Yvonne van der Keur, tel 06-18501735 of mailen naar yvonne.vd.keur@sgj.nl. De financiering en begeleiding van de logeeropvang vindt plaats via de SGJ.

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.



Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Vakantieplannen voor D.V. 2009? Welkom op camping "De Verborgten Hoek"

Kindvr. + activiteiten, ook 2 vak. won. Fam. Wierda-Tuinier. Harich (dichtbij Oudemirdum). Tel. 0514-602065. www.deverborgenhoek.nl

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING G. WEGENAAR

Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

Christelijke Begrafenisvereniging

De Laatste Eer

Goed geregeld...

Voor een stijl- en respectvolle
begrafenis* op maat
(voor leden en niet-leden van onze vereniging)

*Geen crematies

0416-275342 (dag & nacht)

Te koop gevraagd Theologische boeken

0577-401065



Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg en gezins- en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg

Meldt u tijdig aan am teleurstelling te voorkomen.

Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0187 - 48 91 73**

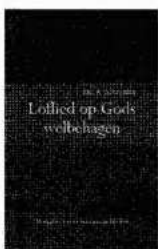
b.g.g. 0342 - 49 21 55. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en van 13.00 - 15.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

Gezins- en bejaardenzorg

Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0166 - 65 26 05**. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

De gratis brochure zenden wij u graag toe.

Nu verkrijgbaar



Loflied op Gods welbehagen

Ds. A. Schreuder

Meditaties over de brief aan de Efeziërs. In de brief aan de Efeziërs wijst Paulus op de oorsprong van de zaligheid: Gods verkiezend welbehagen. Deze meditaties vormen een selectie uit preken van ds. Schreuder. Bij de samenstelling is rekening gehouden met het kerkelijk jaar.

184 pagina's

€ 14,90



Dan zingen zij

Ds. G.J. van Aalst

Deze overdenkingen zijn een selectie uit de bijbelzeringen over de Psalmen die ds. G.J. van Aalst heeft gehouden. Daarmee wilde hij de liederen van Sion, die zo'n grote plaats hadden in het leven van de voorgeslachten, opnieuw onder de aandacht brengen.

256 pagina's

€ 14,90



Wandel voor Mijn aangezicht

Samengesteld door Randall J. Pederson

Wandel voor Mijn aangezicht bevat een bijbelgedeelte en een overdenking voor elke dag. Het is een verzameling van gedeelten uit preken, brieven en boeken van een groot aantal bekende en minder bekende puriteinen.

370 pagina's

€ 19,90



Genade alleen

Dr. H.F. Kohlbrugge

Samengesteld door J. Kranendonk-Gijssen

De bekende predikant uit Elberfeld (1803-1875) was een bewogen pastor. Van zijn hand zijn vele schriftverklaringen en preken bewaard. Daaruit is dit dagboek samengesteld. Zijn woorden zijn toegankelijk en verrassend actueel.

368 pagina's

€ 14,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel

www.debanier.nl

deBanier Verantwoord lezen

ArliSuel

Behoeving van uw gegevens

Automatisering & Pastoraat

- ledenbestand van de gemeente snel en overzichtelijk
- bestand van preekgegevens
 - van prekenbundels uit uw kast
 - van gehouden kerkdiensten
 - voor predikanten (met administratie)
- adressenbestand voor vereniging, bedrijf of privé
- specifiek bestand kan op maat worden gemaakt

gratis demoversie downloaden

www.arlisuel.nl

info@arlisuel.nl

Te huur in Sauerland in de buurt van Winterberg onze zeer ruime vakantiewoning, in rustig natuur gebied. 8 pers. Tel 0548-518674.

CD 'PSALMEN ROND DE CATECHISMUS'

(WARM) THEMATISCH ORGELSPEL

ORGEL: LENARD VERKAMMAN

t.b.v. Bouwfonds Ger. Gem. Barendrecht



14,95
(+ 1.50 verz.kst.)

Bestellen:

cdbestellijn@kliksafe.nl

0180 - 610 901

0180 - 616 820

Ook leuk als geschenk!



1509 - 2009 500 jaar Johannes Calvijn



Mag Calvijns Instituut een zegen zijn ook voor de opleiding van voorgangers op het Calvin Seminarie



Stichting China

Mogen zij op uw steun rekenen?

Giro: 320666

Postbus 1150, 3900 BD Veenendaal

Nieuw te bouwen huizen

Te koop: 2 nieuw te bouwen huizen nabij de kerk van **Terwolde - de Vecht**. Inlichtingen kunt u vragen bij de heer G. de Vree. Tel.nr. 0571-292077.

Van zee tot zee zal Hij regeren

De Gereformeerde Gemeenten en de watersnoodramp van '53 - L. Vogelaar

deel 2



Zeer mooie uitgave met een beperkte oplage:

- Groot aantal ooggetuigenverslagen en herinneringen over de Ramp van '53.
- Gebeurtenissen uit de rampgebieden Schouwen-Duiveland, Goeree-Overflakkee, Tiengemeten, Hoekse Waard, Voorne-Putten, Rijnmondgebied, Eiland IJsselmonde, streek langs de Hollandse IJssel, Alblasterwaard, Eiland van Dordrecht, Bommelerwaard en Noord-Brabant.

27,50

In **deel 1** is aandacht besteed aan de getroffen gebieden Zeeuws-Vlaanderen, Noord- en Zuid-Beveland, Tholen en Sint Philipsland



uitgeverij en boekhandel
'de Ramshoorn'

Lange Vorststr. 21 Goes
(0113) 221909

Ook verkrijgbaar in de boekhandel

BOEKENPRESENTATIE over de Ramp van '53

VRIJDAG
28
NOVEMBER
19.30 UUR

Met o.a.:

1. Ooggetuigenverslagen van **Rina Hendrikse** (bekend uit 'Niets bij geval') en **dhr Biemond** (Driksland)
2. **Beeldpresentatie van de Ramp** op Schouwen, Flakkee e.a. delen, Jaap Schoof (watersnoodmuseum)

Plaats:

Christelijke Scholen Gemeenschap Prins Maurits, Middelharnis
Hartelijk welkom!

BESTELBON

Onze bestelling:

..... ex. **Van zee tot zee, deel 2** à 27,50

..... ex. **Van zee tot zee, deel 1** à 27,50

..... sets **Van zee tot zee, deel 1+2** à 22,50 per deel

..... ex. **Niets bij geval**, R. Hoogerwerf-Holleman à 11,95

..... ex. **Het hoge huis van Sion**, R. Hoogerwerf-Holleman à 12,95

We geven ons op voor de **BOEKENPRESENTATIE**. Aantal personen.....

Naam

Adres

Postcode

Woonplaats

Telefoonnr.

U kunt deze bon, in een envelop zonder postzegel, zenden aan: **De Ramshoorn, Antwoordnummer 860 4460 WB Goes**